

Развитие по делото Зоя Димитрова срещу Президента

На 3 януари Върховният административен съд се произнесе с решение, което е с изключителна важност за прилагането на Закона за достъп до обществена информация. Върховният съд върна на Софийския градски съд (СГС) за ново произнасяне делото за достъп до доклада на службите за сигурност по аферата „Иракгейт“.

През февруари 2004 година журналистката Зоя Димитрова (в. „Монитор“) подаде заявление до Президента, за да поиска доклада, изготвен по негово разпореждане от Националната служба за сигурност, съвместно с Националната разузнавателна служба, относно участието на български лица или търговски дружества в търговията с петрол с иракски дружества или държавни органи по времето на режима на Садам Хюсеин. На това заявление в законовия срок беше получен изричен отказ от главния секретар на президента Първанов с мотивите, че информацията е класифицирана. Този отказ беше обжалван от Зоя Димитрова пред съда. ЦДИ пое представителството на журналистката.

Софийският градски съд отмени отказа като незаконосъобразен и решението му беше обжалвано от Президентството пред Върховния административен съд.

Макар че Върховният административен съд върна делото на първата инстанция, в неговото решение са казани няколко важни неща, а именно:

Първо, отказите на главния секретар на Президента подлежат на обжалване.

Второ, простото позоваване на това, че търсената информация представлявала „държавна или друга защитена от закона тайна“, не прави отказа необжалваем.

Трето, съгът трябва задължително да изиска и прегледа доклада на спецслужбите до Президента на Републиката, с цел да осъществи контрол за законност на маркирането му с гриф като държавна тайна.

Четвърто, самото свързване на информацията със службите за сигурност не я прави класифицирана, защото не е поискан „доклад относно оперативната работа на службите за сигурност“, а резултат от оперативна работа, изложен в доклад.

Пето, дори да се приеме, че чрез оповестяване на резултата би възникнала опасност от разкриване на защитена информация, този риск може да бъде предотвратен чрез предоставяне на частичен достъп.

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

От съдебната зала:
Развитие по делото Зоя Димитрова срещу Президента

Прозрачно ли беше приета Стратегията за прозрачно управление и борба с корупцията?

Тайна стана и броят на неправителствените организации

Коментар на юриста:
Трябва ли териториалните звена на централни държавни органи самостоятелно да предоставят информация?

Приключения със заявления:
За добрите намерения и практиката в Областна администрация Ловеч
Игра на нерви с достъпа до информация

Интервю: *С юмруци срещу информацията*

Новини

Достъпниците по света:
Кой носи отговорност при публикацията на класифицирана информация?

68 страни имат закони за свобода на информацията

Според изследването на Роже Флюгелс, правен експерт от Холандия, в края на миналата година, броят на страните в света с действащо законодателство в областта на достъпа до информация е вече 68. След консултации с членовете на Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията, холандският експерт направи списък на страните, които имат закони, уреждащи достъпа до информация; на страните, в които таква законодателство предстои да бъде прието; на тези, в които няма дори започната кампания за подобно законодателство, както и на международните институции с официална политика на прозрачност. Целият списък на английски език четете на: http://www.aip-bg.org/pdf/foia_list.pdf

Прозрачно ли беше приета Стратегията за прозрачно управление и борба с корупцията?

Кирил Терзийски, ПДИ

Освен с небивалия стуг, скандала с разследвания за педофилия депутат от Атака и почти единодушния избор на нов главен прокурор, първият месец от новата година ще се запомни още с неразбориите и липсата на прозрачност при приемането на новата правителствена Стратегия за прозрачно управление и борба с корупцията. Историята започва със заседание на Министерския съвет (МС) в четвъртък - 5 януари, на което правителството разглежда внесените от правосъдния министър Георги Петканов проект на Стратегия за прозрачно управление и борба с корупцията. Приемането на документа обаче е отложено с мотива, че има да се работи по текстовете му.

Точно след една седмица, на редовната пресконференция на МС, е обявено, че с решение от същия ден (12 януари) правителството е приело Стратегия за прозрачно управление и за превенция и противодействие на корупцията за периода 2006-2008 г., за изготвянето на който текст в рамките на тази една седмица са били поканени две неправителствени организации. Обявено е и че предстои изготвянето на програма за изпълнението на стратегията. Самата стратегия не е предоставена на присъстващите журналисти, тъй като текстът ѝ трябвало да се допълва и доработва. Всичко това обаче оставя у журналистите впечатлението, че текстът на стратегията изобщо не е готов и първа ще се пише, а и поставя съвсем основателния въпрос как така с решение на правителството се приема документ, чийто текст не е окончателен?

Още на следващия ден ПДИ изрази публично¹ възмущение от липсата на обществено обсъждане на антикорупционната стратегия, преди одобрението ѝ от МС и обяви, че ще поиска копие от приетата стратегия по реда на Закона за достъп до обществена информация. Организацията *Прозрачност без граници* пък изпрати до премиера протест срещу липсата на прозрачност при подбор на неправителствените организации, участвали в разработването на документа.

На 18 януари ПДИ подаде до министър-председателя заявление за получаване на копие от приетата стратегия, след което настъпи известен период на затишие. Едва на 26 януари, отново на редовната пресконференция на МС, при приключването ѝ, някак между другото, е споменато и че е изготвена програмата за изпълнение на стратегията, както и че министърът на вътрешните работи Румен Петков ще е новият председател на правителствената Комисия за борба с корупцията. По-късно вечерта текстовете на програмата за изпълнение и на самата стратегия са публикувани на страницата на правителството в Интернет. След което в писмен вид беше отговорено на нашето заявление за достъп до Стратегията. По този начин, с двуседмично закъснение, обществото ни получи възможност да се запознае с текста на приетия документ.

Само няколко дни по-късно (на 31 януари) световните агенции предадоха следната информация:

*„Заседанието във вторник на Съвета за асоцииране „България - ЕС“, последно преди доклада на Европейската комисия, от който ще се разбере дали България ще влезе в съюза на 1 януари 2007 г., отново напомни изоставането от изискванията на Брюксел най-вече в борбата с организираната престъпност и корупцията. По време на съвета в белгийската столица еврокомисарят по разширяването Оли Рен, както и държавният секретар на външните работи на Австрия и ръководител на делегацията на ЕС Ханс Винклер заявиха, че липсата на конкретен напредък в борбата с корупцията по високите етажи на властта може да е основна пречка пред членството“.*²

И какво остава в тази ситуация за българския гражданин, освен надеждата, че непрозрачно приетата стратегия ще доведе до реални резултати в борбата за прозрачно управление и противодействие на корупцията.

1. Виж в. „24 часа“ от 14.01.2006 г.

2. Виж <http://www.dnevnik.bg/> от сряда, 1 февруари, 2006 г.

Тайна стана и броят на неправителствените организации

Гергана Жулева, ПДИ

Каква тайна е общият брой на неправителствените организации, работещи в общественополезна цел? Неизвестно каква, но за служителката, която отговаря на телефоните за контакти в Централния регистър на юридическите лица с нестопанска цел към Министерството на правосъдието - **ГОЛЯМА**. Не се учудвайте, все пак живеем в 21 век и тази информация, след като се ядосаш, можеш да намериш в интернет страницата на Министерството на правосъдието - 4227. Можеш да си направиш и други статистически справки, а също така - можеш да се позабавляваш като разгледаш целите и дейностите на част от организациите. Занимателно четиво, съветвам ви да посетите страницата.

Организациите, регистрирали се в Централния регистър, очевидно очакват, че когато кандидатстват за проекти, финансирани от гържавата (и не само), ще имат предимство пред останалите, тъй като информацията за тях ще бъде лесно достъпна за журитата, комисите, донорите и всички заинтересовани. На второ място, но може би първо по-значене, е, че те бяха задължени да го направят по закон.

Този регистър беше възприеман поне в началото като нещо, което има потенциал да стане полезно, ето защо неправителствени организации специализирали се по рефлексия върху неправителствените организации се опитваха да организират дискусии със служителите и ръководителите на този регистър и да подпомогнат процеса.

Това да правиш допълнителни усилия, да се отчиташ редовно, навсякъде по света, където господства здравият разум и нормалната житейска логика, означава да получиш някакви предимства на пазара. Ако си в такъв регистър имаш предимството хората да научат повече за теб и за дейността ти и да получиш по-лесно тяхното доверие. Това, от своя страна, води до повече дарения за каузата, за която работиш, както е например в Унгария.

От друга страна, като даряваш пари на този тип организации - работещи в обществена полза или за благотворителни цели, няма как да искаш от тях да лобират за корпоративни или частни цели и за тях е добре да кажат, че няма да го правят.

Не би трябвало работата в обществена полза като формулирана цел да е прикритие за консултантска дейност по осиновяванията, например.

Какво всъщност толкова се случило и наистина ли е толкова важно?

В петък, на 27 януари, в 16 часа и пет минути, работейки по планиране на работата за следващата седмица и за едно публично обсъждане на проблеми на финансирането на неправителствени организации, реших да проверя колко са регистрираните организации, работещи с общественополезна цел в България. Страницата на Министерството на правосъдието в този момент се зареждаше много бавно, но накрая стигнах до регистъра. Никъде не намерих някаква статистика, обяснение или нещо такова, което наричат дружелюбно отношение към клиента. Какъв е смисълът, например, при отварянето на страницата да излизат първо заявленията, които не могат дори да се погадат по Интернет, а търсенето и другите полезни неща от регистъра да са скрити от погледа. Какво е попречило на архитектите на електронното правителство в министерството да публикуват един текст, който на човешки език да обяснява не само на основата на какъв член и закон е създаден този регистър, но и какво съдържа и как може да бъде намерено то?

Реших, че най-лесно за мен ще бъде да получа търсената информация по телефона.

Име на служител, с който да се контактува, нямаше посочено на страницата, само телефони.

Притеснявах се още от самото начало да не ме нарусят, защото беше вече 16 ч. и пет минути, а в страницата беше посочено работно време от 14 до 16 ч.

Отговори ми приятен женски глас. Представих се и поисках броя на неправителствените организации, работещи с обществена цел. И тук, не падайте от стола, отсреща ми отговори приятният глас, че тази информация е тайна, попита ме защо ми е необходима, коя съм аз, че да я искам, посъветва ме да подам писмено заявление и т.н. - като по учебник - пример за това как обикновено се нарушава закона, а не трябва да се прави.

продължава на стр. 4

Трябва ли териториалните звена на централни държавни органи самостоятелно да предоставят информация?

Кирил Терзийски, ПДИ

Случаят

От Дирекция „Социално подпомагане“ в Перник категорично отказват да отговорят на журналистически въпрос относно отпускането на помощи за социално подпомагане през зимния сезон. Въпросите трябва да бъдат отправени писмено към PR на Социалното министерство, разрешение и отговори се дават само оттам, аргументира отказа директорът на службата в града.

Коментарът

По силата на чл. 5, ал. 5 от Закона за социално подпомагане (ЗСП) териториалните поделения на Агенцията за социално подпомагане (АСП) са регионални дирекции за социално подпомагане в областните административни центрове и дирекции „Социално подпомагане“ на територията на всяка община. Самата Агенция за социално

подпомагане е изпълнителна агенция - второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към Министерството на труда и социалната политика (чл. 5, ал. 2 от ЗСП), което означава, че директорът на АСП е задължен да предоставя информация по реда на ЗДОИ субект, в качеството си на държавен орган по смисъла на чл. 3, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).

В тази връзка, конкретният случай на практика отново поставя въпроса: Трябва ли териториалните звена на централни държавни органи самостоятелно да предоставят информация?

Териториалните звена на държавните органи не са изрично посочени в чл. 3, ал. 1 от ЗДОИ като задължени да предоставят информация по реда на

продължава на стр. 5

продължава от стр. 3

Тъй като очевидно всичко това не е за вярване и може да се стори на читателите измислен случай, с цел образователна, аз така и ще завърша - пропеевтично.

Случаят за съжаление е истински, развива се в България, Министерството на правосъдието, в началото на 2006 година (остава ни една година до влизане в ЕС?). Става въпрос за служител, отговарящ за контакти с обществеността или поне отговарящ на тези телефони, в публичен регистър, а не служител по сигурността на информацията. Няма ли кой да научи тези служители, че **първо** трябва да си кажат името и длъжността?

Второ, че Законът за достъп до информация трябва да бъде познат, за да се работи в служба, която контактува с граждани и клиенти.

Трето, че гражданите имат право по този закон на устни запитвания, включително по телефона.

Четвърто, че когато информацията е налична, а тази очевидно беше и дори в интернет, се посочва на заявителя къде може да я намери.

В случая, ако всичко това беше известно на служителката, разговорът щеше да трае 30 секунди, а не 15 минути, както стана. Аз: „Колко са регистрираните неправителствени организации?“ Тя: „4227. Цифрата е посочена в

Интернет, влезте в опция търсене, която е отляво.“ Аз: Много Ви благодаря. Приятен ден!“

Вместо това - нерви, съмнения, че не си съвсем нормален и увереност, че точно заради ТЯХ няма да влезем в Европейския съюз. Тези „ТЯХ“ не са служители от едно време, напротив, гласът по телефона звучеше младежки, но изразяващ твърдата увереност, че гражданинът му е враг.

Като заключение - няколко въпроса към министъра на правосъдието:

• Защо у нас естествено развитие на нещата, отнемащо 30 секунди, не се случва?

• Защо е назначен служител, който не познава основните закони, свързани с неговата работа, и то в Министерството на правосъдието?

• Откъде този господарски манталитет? И дали това не е единственото изискване при подбор на служители, които да работят с граждани - да се гържат с тях като към врагове?

Много правителства сменихме през тези години. Ние специално се уморихме, а и нямаме много време.

Вие, господин Министър и Вашите служители, не се ли уморихте???

Ние искаме да бъдем нормални членове на Европейския Съюз.

Вие, г-н Министър - на кой съюз?

продължава от стр. 4

закона субекти. Те обаче имат задължения за периодично публикуване на актуална информация по реда на чл. 15 от ЗДОИ. Поради това е невъзможно да се даде еднозначен отговор на въпроса. Такъв следва да се търси според конкретния случай, в зависимост от законовата и подзаконовата уредба на устройството и дейността на съответната държавна администрация.

Например, възможно е териториалните звена на дадена държавна администрация да са задължени да предоставят достъп до информация направо по силата на съответния специален закон. Такъв е случаят с чл. 21 от Закона за опазване на околната среда, според който компетентни да предоставят достъп до информация са, освен централните, и териториалните звена на органи на изпълнителната власт, които събират и разполагат с информация за околната среда.

В друг случай на териториалните звена е делегирано правомощието да предоставят информация по силата на вътрешните правила, уреждащи предоставянето на достъп до информация в съответната администрация. Например според Процедурата за предоставяне на достъп до обществена информация в данъчната администрация решенията за предоставяне или отказ на информация се вземат: за Главна данъчна дирекция - от главния данъчен директор, а за регионалните и териториалните данъчни дирекции - от регионалните, съответно териториалните данъчни директори.

На последно място е възможно с вътрешните правила, уреждащи достъпа до информация, териториалните звена на съответната администрация да са изключени от кръга на задълженията да предоставят информация субекти. Именно такъв е случаят с АСП и териториалните ѝ звена.

През 2005 г. Програма Достъп до Информация (ПДИ) издаде наръчник за администрацията „Как да прилагаме Закона за достъп до обществена информация?“. При подготовката на наръчника, в резултат на подадени заявления, ПДИ получи

значителен брой вътрешни процедури, правила, инструкции и гр. за достъп до обществена информация на различни държавни администрации. Повечето от тези документи са достъпни на интернет страницата на ПДИ в секция Законодателство/Вътрешни правила (http://www.aip-bg.org/internal_bg.htm). Сред тях е и Инструкцията за предоставяне на достъп до обществена информация в АСП (http://www.aip-bg.org/documents/pravilnici/instr_asp.pdf).

Така според инструкцията органи в структурата на АСП, вземащи решения за предоставяне или за отказ от предоставяне на искана обществена информация по ЗДОИ, са изпълнителният директор, заместник изпълнителните директори и главният секретар. Задължение да изготви решението за достъп, след вземането му от някой от тези органи, има отдел „Връзки с обществеността“ на АСП (Раздел II, т. 2 и 3 от Инструкцията). Относно процедурата, според Инструкцията, ако заявлението е подадено на адрес на териториално поделение, то се препраща по служебен път към отдел „Връзки с обществеността“ в деня на получаването му. Интерес, във връзка с конкретния случай, представляват и разпоредбите от Инструкцията, според които заявлението може да е по образец или в свободен стил, като бланките за заявления по образец се поставят на видно място в приемната на АСП и в териториалните поделения (Глава Втора, Раздел I от Инструкцията).

Горното идва да покаже, че директорът на Дирекция „Социално подпомагане“ в Перник изобщо не е запознат с действащата Инструкция за предоставяне на достъп до обществена информация в АСП, щом счита, че информация се предоставя само от Министерството на труда и социалната политика. В конкретния случай запитванията и заявленията могат да се отправят направо към АСП в София или да се „помогне“ на директора в Перник да се запознае с Инструкцията за предоставяне на достъп до обществена информация в АСП, за да може да изпълнява задълженията си, произтичащи от нея.

За добрите намерения и практиката в Областна администрация Ловеч Стела Бочева, координатор на ПДИ, Ловеч

„Имаме желание да работим открито с медиите. Ще бъде от интерес и за гражданите на Ловеч, и за Областната администрация, ако си помагаме и сътрудничим за по-добрата информираност на хората относно дейността ни“. Такива бяха намеренията на новото ръководство на област Ловеч, изразено на първата им пресконференция. Както всяко ново ръководство, така и това, обеща да се среща редовно с медиите, да работи в условия на откритост и прозрачност и да информира всички и за всичко.

Но както се случва на практика, добрите намерения останаха до първите изявления на новите управници.

Проблемът

В периода 2004-2005 г. и в област Ловеч се реализираха така наречените „малки демонстрационни проекти“. Предишното областно ръководство обяви, че общият им брой за всички населени места в Ловешка област е 101. За тяхната реализация бяха отпуснати 957 000 лв., предвидени основно за ремонтно-възстановителни дейности.

Съмненията

Още докато течеше изпълнението на „царските проекти“, един от местните вестници писа, че някои от тях не са завършени както трябва, че строителни фирми са били регистрирани специално за участие в търга за възлагането на проектите, че има „усвояване на средства“, без да е свършена каквато и да е работа. Официален отговор от страна на Областната управа не последва, а въпросите около похарчения почти един милион останаха да витаят в публичното пространство. И да чакат времето си за отговор.

Питането

След декларираните намерения за откритост и прозрачност в работата на Областната администрация, първото питане, което отпращих още през месец септември 2005 г., беше да ми бъдат предоставени данни за така наречените „царски проекти“. Поисках от новата областна управителка Сурай Велиева да бъде направен отчет относно завършването на проектите в срокове, определени по трите транша на програмата и да се отговори на въпроса има ли установени нередности при усвояването на

парите. Беше ми отговорено, че в момента върви финансова ревизия в Областната управа и след нейното приключване ще ми бъдат предоставени всички установени от контролните органи факти и данни. Търпеливо изчаках това да се случи повече от два месеца. Междувременно на няколко пъти напомнях на пресаташето на Областната управа за искането си и всеки път ми беше отговаряно едно и също: „В момента се прави финансова ревизия в Областната управа изатова не мога да Ви дам данните. Данни ще бъдат предоставени само ако има нарушения“.

Консултацията

През месец ноември м.г. потърсих съдействието на Програма Достъп до Информация. От юридическия екип на ПДИ отговориха, че по Закона за достъп до обществена информация трябва да получа исканата информация по няколко причини:

1. Демонстрационните проекти са финансирани от формирания бюджетен излишък и следователно всякаква информация, свързана с тях, е обществена.
2. Наличието на финансова ревизия по случая не е основание за отказ, тъй като се иска отчета по изразходваните средства, а не резултатите от ревизията.

От ПДИ ми препоръчаха да поискам същата информация от Министерството на регионалното развитие и благоустройството. Оттам можех да искам също и копие от документите, които съдържат информация за сумата, която е отпусната за областта, бюджетите по нея, както и отчетите за тях.

„Заплахата“

Осигурила „тила“ си с такъв категоричен коментар, се обадох на пресаташето на Областната управа, заявявайки, че просто нямам никаква, ама никаква причина, да отказвам исканата информация. Съобщих, че ще напиша заявление по Закона за достъп до обществена информация и ако и след това искане не получа информация, ще изпратя жалба до съда.

Развързката

Само три часа по-късно, с разрешението на областния управител Сурай Велиева, ми бяха

продължава на стр. 7

Игра на нерви с достъп до информация Ива Антонова, координатор на ПДИ, Враца

Случаят

На 28.11.05 г. главният редактор на в-к „Козлодуй гнес“ Лили Рашкова подава в Община Козлодуй писмено заявление за достъп до информация. Документът е оформен коректно, позовава се на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) и недвусмислено, в шест конкретни въпроса, показва от каква информация се нуждае журналистката. Седмица по-късно тя получава уведомително писмо от общината, в което на четири от питанията ѝ се дават конкретни отговори. Отговори на останалите два въпроса няма. Единият от тях е свързан с размера на изразходваните средства за построяване на пристройка към едно от училищата в гр. Козлодуй. Другият - с процедурата за изготвяне от главния архитект на общината на скица-виза и предоставянето ѝ на заинтересования гражданин. В отговор на заявлението от местната управа се посочват конкретните документи, до които се предоставя достъп. Журналистката е поканена на 9.12.05 г. да получи заверени ксерокопия от тях, срещу платена такса от 9 ст. за страница, на гише „Деловодство“ в Центъра за услуги и информация на гражданите.

До тук - добре!

Проблемът

В официалния отговор на общината се казва, че информация по останалите два въпроса, заявителката може да получи само на 9.12.05 г. И то в строго определени часове - за получаването на информация по въпроса за изразходваните средства между 14:30 и 15:00 часа, а за процедурата за изготвяне на скица - от 9:30 до 10:00 часа.

Невъзможността да се яви по това време и предчувствието, че ще изгуби исканата информация, мотивират Лили Рашкова да потърси незабавно съдействие от Програма Достъп до Информация. От правния отдел на организацията обясняват, че подобни времеви ограничения не могат да бъдат налагани, тъй като по силата на ЗДОИ, срокът за получаване на поисканата обществена информация не може да бъде по-кратък от 30 дни от датата на получаване на решението за предоставяне на достъп до информация (чл. 34, ал.4 от ЗДОИ).

Журналистката веднага уведомява за това общинските служители, от които би трябвало да получи документите. След поредица от разменени остри реплики с чиновници от различни нива на местната администрация и след като категорично заявява, че ще обжалва в съда часовото ограничение за предоставяне на информация, Рашкова е поканена да получи исканата информация в удобен за нея час.

Интересен нюанс в тази елегантна „игра на нерви“ с достъп до информация е фактът, че Лили Рашкова е главен редактор на разпознаваемото като опозиционно на местната власт издание. Разбира се, не е изключена и възможността фиксирането на часове за получаването на исканата информация да с дължи на некомпетентност от страна на общинарите. Заслужава да бъде отбелязан и фактът, че в малък град като Козлодуй това е един от първите случаи, при които на практика се използват предвидените в закона механизми за достъп до обществена информация.

продължава от стр. 6

предоставени около 30 страници от одита на Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол. В тях се посочват нарушения на фирми, участвали в реализацията на 21 от проектите, при което са присвоени над 27 хиляди лева. Кореспонденцията, която подготвих по случая, беше излъчена от Българското национално радио. Тя е използвана от окръжния прокурор Христо Христов, за да се самосезира неговата институция по проблема и да бъдат предприети съответните действия, ми съобщи самият той.

Надявам се да не ми се наложи отново да използвам Закона за достъп до обществена информация като „заплаха“ пред окръжна прокуратура, за да науча какво е предприето там по случая с малките демонстрационни проекти и нарушенията, свързани с тях. Всъщност - дори и така да се случи - ще опитвам според регламентиранието от закона възможности да получа искания отговор. И да напомням, че добрите намерения на всички управници не трябва да остават до първите им изявления.

С юмруци срещу информацията Силвия Шатърова, координатор на ПДИ, Бургас

През месец януари в страната нашумя случай, при който чиновник от Регионалната инспекция по опазване и контрол на общественото здраве (РИОКОЗ) в Бургас изблъсква от кабинета си репортер на Телевизия „Скат“, който се опитва да разбере дали инспектори на РИОКОЗ правят проверки за температурите, при които учат учениците в първия ден след новогодишните празници. Координатора на ПДИ Силвия Шатърова разговаря за това как се общува с институциите в Бургас с Десислава Тодорова от телевизия „Скат“.

Деси, какво се случи в РИОКОЗ?

В първия учебен ден след зимната ваканция направихме проверка по училищата за температурата в класните стаи. Четири екипа на телевизията обиколиха над 15 училища в Бургас. В проверката, в която аз участвах, се оказа, че температурата в училище „Братя Миладинови“ е 10 градуса, а в училище „Константин Преславски“ -13. Минималната температура, при която трябва да учат учениците, е 18 градуса. На мен се падна честта да отида в РИОКОЗ и да попитам дали инспектори правят проверки и да им съобща какво сме установили ние. В РИОКОЗ Бургас вече няма Пресцентър. Потърсих директора на инспекцията г-р Светла Станчева, но тя отсъстваше. Така се озовах при г-р Елена Дикова, която се оказа човекът, който замества директора. С оператора на телевизията чакахме около 15 минути г-р Дикова да ни покани в кабинета си. Влязохме, говорихме по темата, съобщих ѝ по какъв проблем идвам, и какви въпроси ще ѝ задам. След това отворих вратата и помолих оператора да влезе, като казах на г-р Дикова: „Сега ще ви заснем с камерата за тези въпроси, за които говорихме“. Тя ми обърна гръб, а аз попитах: „Г-р Дикова, знаете ли, че има училища, в които учениците учат при 10 градуса?“ Тя помълча малко, обърна се, хвана ме и ме изблъска от кабинета си, след което трясна вратата“.

Ти даде ли възможност на г-р Дикова да помисли върху въпросите, които ще ѝ задавах в интервюто?

Да, защото пробвахме предварителен разговор. В него тя изяви желание да говори, но може би не е искала това да става пред камера.

Снимате ли я със скрита камера?

Не, камерата си работеше през цялото време.

Друг път имало ли е в твоята практика подобни ситуации в РИОКОЗ?

Да, и друг път са се държали грубо и брутално с мен, когато съм настоявала да разбере нещо, при включени микрофон и камера. Но не мисля, че съм конфликтна личност. Просто в конкретния случай ситуацията изискваше да се действа на момента. Съобщавахме установени от нас факти на

РИОКОЗ, питахме за техните резултати и очаквахме бързата им реакция. Все пак не е нормално да се провеждат учебни занятия при 10 градусови температури, нали?

Подаде ли жалби след това?

Да, до директора на РИОКОЗ - Бургас, до Министерство на здравеопазването, до РДВР - Бургас и до прокуратурата. Пред мой колега, който продължи случая, г-р Дикова заяви, че съм извадила едно такова нещо (визирайки микрофон) и че не съм възпитана, защото не съм се представила, което не е вярно. Аз имам запис, на който се чува, че провеждаме предварителен разговор, след това излизаме и чакаме - и какво се случва в края на краищата.

Има ли отговор от вашите сигнали?

Имаме само уснен отговор от РДВР - Бургас, че г-р Елена Дикова ще бъде предупредена да не използва силови методи в работата си.

Не е нормално, според мен, РИОКОЗ да отказва да предоставя информация. Всъщност в тази институция редовно се отказва информация. Спомням си и друг случай - един ден, отивайки да вземем редовния бюлетин на инспекцията, двама граждани започнаха да се жалват пред нас. Мъжът и жената се оказаха семейство, което започнало строителство на семеен хотел. Представили пред РИОКОЗ документите, които им поускали, взели си входящите номера и зачакали необходимото им разрешение. Решението на службата закъснява и след три месеца им отговорят, че предоставените документи са непълни. Направихме проверка, отново при г-р Дикова. Оказа се, че тя е трябвало да придвижи въпросната преписка в срок, но не го е направила. Тя се държа ужасно с нас, пушеше в кабинета си, въпреки че тютюнопушенето е забранено в сградата на инспекцията, и не ни предостави никакви документи по казуса. Нещо повече - след като се прибрах в телевизията започна натиск от страна на директорката на РИОКОЗ, която се обадила до собственика на телевизията и до програмния директор, с настояване материалът да не се излъчва. Тогава в инспекцията имаше пресаташе - и тя по телефона ме молеше да не пускаме материала. И

продължава на стр. 9

До момента нито един документ от българското разузнаване не е разсекретен

На 24 януари Софийски градски съд разгледа дело по жалба на журналиста Христо Христов от в-к „Дневник“ срещу разузнавач номер 1 - генерал Кирчо Киров. Директорът на българското разузнаване отминал с мъгчание заявлението на журналиста за достъп до материали от архива на Първо главно управление на бившата Държавна сигурност, свързани с убийтия в Лондон писател Георги Марков. Делото бе засекретено по искане на генерал Киров от същия съд през 2005 г.

НРС пази строго архивните материали, свързани с атенцията срещу папа Йоан Павел Втори

На 25 януари 2006 г. Софийският градски съд отхвърли жалбата на журналистката от „Дарик радио“ Богдана Лазарова срещу отказ на Националната разузнавателна служба (НРС) да предостави достъп до архивните материали, свързани с атенцията срещу папа Йоан Павел Втори. Според съда жалбата не е подадена в срок. Според НРС пликът, изпратен им от журналистката бил празен. Лазарова и екипът на ПДИ, ще обжалват съдебното решение.

Внесено предложение за промени в ЗДОИ

Депутатите Иван Иванов и Евгени Чачев от парламентарната група на ДСБ са внесли в Народното Събрание проект на Закон за изменение

и допълнение на Закона за достъп до обществена информация. Една от предложените промени включва създаване на задължение на публичните институции да използват отворени файлове в своите компютърни информационни системи. Разрешение за използване на затворени файлови формати ще дава само по изключение Министърът на държавната администрация.

Столичният омбудсман отчете дейността си за 2005 г

„Ако някой има проблеми да заповяда при нас“ - така описа дейността на обществения посредник на територията на Столична община, г-жа Валентина Танева, заместник обществен посредник на 1 февруари, когато бе представен годишния доклад на Софийския омбудсман. През последната година 1650 граждани са се обърнали за помощ към посредника в отношенията си с администрацията. Заведени са 413 преписки, останалите жалби са били неоснователни. Част от работата на омбудсмана е свързана с повишаване на правната култура на гражданите и осъществяване на обратна връзка в управленския процес в Столична община. Омбудсманът е участвал в създаването на интерактивен портал в Интернет, на който се предават на живо всички заседания на Столичния общински съвет. Онлайн регистър на подадените жалби със заличени лични данни, обеща омбудсманът, когато офисът

продължава на стр. 10

продължава от стр. 8

след като се съгласих отново да направя интервю по случая с г-р Дикова по телефона, тя ми каза: „Ти ще си вземеш тефтерчето и ще гойдеш при мен да ти кажа какво да напишеш“. Както се казва - без коментар!

В нашата телевизия колеги подадоха заявление за достъп до информация до общината, с което настояват да им се даде информация колко от партиите, които ползват общински помещения, дължат пари за наеми, но отговор все още няма. Аз мисля, че журналистите имаме право на достъп до информация, особено от обществените институции. А РИОКОЗ и Община Бургас безспорно са такива.

В едно от последвалите предавания с твоя случай, директорът на РИОКОЗ - г-р Светла Станчева се извини за поведението на своя служител, това достатъчно ли е?

Не мисля, защото това извинение едва ли ще промени служителя и за в бъдеще той едва ли ще

се държи по-добре с всички журналисти и хора, които искат някаква информация от тази служба.

Според теб през последните години потруден ли става достъпът до информация в Бургаските обществени институции?

В някои от тях - да. Мисля, че въпреки наличието на Закон за достъп до обществената информация, все пак, всичко зависи от хората, които работят и хората, които управляват. Община Бургас е типичен пример за това. Там почти никога не можеш да получиш интервю, ако то не е платено или кметът изрично не е решил да каже няколко думи на брифинг или пресконференция. Ако отидеш с конкретен въпрос и искаш отговор, просто няма да го получиш. С мои колеги се случи парадоксална ситуация, при която общински служител ги заплаши. Ужасното и страшното в случая е, че общинарият не се чувства виновен за отправените заплахи и дори написа, че излъченият по телевизията материал е монтиран, а думите - преиначени.

разполага с достатъчно добра техническа система.

Македония прие Закон за достъп до информация

На 25 януари 2006 г. Парламентът в Македония прие Закон за достъп до информация. Законът е приет след двугодишен дебат в страната и многократни консултации с чужди експерти, сред които и Програма Достъп до Информация. Приетият в Македония закон ще влезе в сила на 1 юни 2006 г. Предвижда се създаването на Държавна комисия за свободен достъп до информация, която ще разглежда жалби срещу откази на институции да предоставят информация. В средата на месец януари международната организация Article 19, заедно с три местни НПО-та, изпрати писмо до македонските власти, с което предупреждаваше за възможни разминавания на проекта на закона с международните стандарти.

Отказан достъп до документи на Европейския съюз заради „недипломатичен“ език

Достъп до протокола от среща на Комисията по сигурност и политика на ЕС бе отказан на организацията Statewatch, защото становищата, застъпени от членовете на Комисията, били изразени на „открит и недипломатичен език“. Протоколът касае среща между комисията и представители на САЩ в Брюксел на 26 май 2004 г. Отказът е издаден от Европейския съвет с аргумента, че предоставянето на информацията „би навредило на обществения интерес във връзка с международните отношения на ЕС“. Освен че протоколът не е включен в регистър на документи на Съвета, което е нарушение на Регламент 1049/2001, уреждащ достъпа до официални документи на Европейския парламент, Съвета и Комисията, отказът грубо нарушава правото на обществото да знае какви са противоречията между ЕС и САЩ, които са довели до употребата на „открит и недипломатичен език“, казва Тони Бъниан от Statewatch.

Свободата в света

Според проучване на организацията Freedom House, броят на несвободните страни е намалял на 24% от общия брой през 2005 г. Докладът „Свободата в света 2006“ включва изследване на политическите права и гражданските свободи в 192 държави и 14 територии. В критериите, по които са оценявани страните, са включени: политическо участие и плурализъм, прозрачност в управлението и борба с корупцията, свобода на изразяването и респект към закона. Най-проблемни са областите, свързани

с прозрачността и борбата с корупцията и спазването на закона. Според доклада Русия е понижена от статус „почти свободна“ в „репресивна“. Наскоро в Руската Дума влезе проектозакон, който, ако бъде приет, ще доведе до прекратяване на дейността на организации, занимаващи се с човешки права, които нямат руска регистрация. Резюме на доклада може да прочетете на английски език на: <http://www.freedomhouse.org/media/pressrel/122005.htm>

Достъп до информация в САЩ

По-ефективно разглеждане на заявления по Закона за свобода на информацията предвижда Заповедта на президента Буш от края на 2005 г. Заповедта създава задължение за администрацията да назначи служител по достъпа до информация, както и център за обслужване на заявителите. Заповедта гарантира подобрения в областта на достъпа до информация, но въпреки това не решава основни проблеми, свързани с информационната политика на администрацията на Буш, заявиха от Федерацията на американските учени. Получаването на достъп до информация е затруднено от формализирането на процеса - информация се получава само след писмено подадено заявление. От 2000 година насам институциите публикуват все по-оскъдна информация на Интернет страниците си. Въпреки че при заявление предоставят тази информация, това удължава и оскъпява процеса безпричинно, казват от Федерацията.

Достъп до информация в Европейския Съюз

В свое прес-съобщение Европейският омбудсман, г-н Нюкифорос Диамандурос, приветства решението на Съвета на ЕС да увеличи броя на заседанията, които да са публично достъпни. В същото време той призова не само дебатите, свързани със законодателния процес, да са публични, както предвижда решението, взето на 21 декември 2005 г., а всички срещи на Съвета. „Гражданите на Европа имат право да знаят какви са решенията, които се вземат от тяхно име. Недопустимо е това да става при затворени врати“, каза европейският обществен посредник. На 25 януари докладчикът Давид Хамерщайн представи в Европейската комисия по петициите специалния доклад на омбудсмана относно този проблем. Специалният доклад е най-силното средство, с което Европейският омбудсман разполага в усилията си да постигне по-отворена и прозрачна работа в администрацията на ЕС. Текстът на доклада можете да прочетете на: <http://www.statewatch.org/news/2006/jan/eu-ombuds-rep-council.pdf>

Кой носи отговорност при публикацията на класифицирана информация

Диана Банчева, ПДИ

Кой носи отговорност при публикацията на класифицирана информация: служителят, който неправомерно е изнесъл информацията от администрацията; журналистът, който е публикувал информацията; журналистът и медията или всички изброени?

Съществува ли национално законодателство, според което журналистът е освободен от отговорност при публикуване на класифицирана информация и единствено институцията подлежи на санкция?

Такъв въпрос постави Адам Фолдеш от Унгарския съюз за човешки права в Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията през януари. Той търси отговор на този въпрос във връзка с настоящия дебат по приемането на Закон за защитата на класифицираната информация, внесен в Унгарския парламент.

В отговор на запитването Тоби Мендел, директор на Правната програма на международната организация Article 19, посочва, че трите институции със специален мандат върху свободата на изразяване - специалният докладчик на ООН по свобода на мнението и изразяването, представителят на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и специалният докладчик по свобода на изразяването от Организацията на американските държави - са подписали обща декларация за Международните механизми за подпомагане свободата на изразяване. Според тази декларация единствено служителят, който изнася класифицирана информация, трябва да носи отговорност.

Във **Великобритания** изнасянето на всяка информация от служители на службите за сигурност е престъпление. Разкриването на класифицирана информация от служители в други държавни институции се подлага на тест за вреда. Ако разкриването на определена информация е във вреда на други защитени от закона интереси или нарушава правата на другите, тогава отговорност за изнасянето ѝ носят както служителят, така и медията, публикувала информацията. Като цяло обаче властите във Великобритания не са склонни да подвеждат журналисти по

отговорност, поради отрицателното отношение на обществеността в такива случаи.

Според Наказателния кодекс на **Латвия** изнасянето на информация, получена от гадено лице във връзка със служебните му професионални задължения, е престъпление. Според Линда Остере от Центъра за обществени политики Providus, може да бъде погведен под наказателна отговорност единствено човек, който писмено е декларирал, че е запознат, че информацията е на класифицирана. Отново според Наказателния кодекс обаче, лице, което не е уведомено за характера на информацията и не е държавен служител, не носи отговорност при разпространението ѝ.

В Латвия журналистите нямат задължение да проверяват дали гадените им от информатора данни попадат в ограниченията на Закона за защита на класифицирана информация. В същото време Законът за печата и другите медии съдържа раздел Информация, която не се публикува, и според него „Публикуването на информация, която е класифицирана като държавна, служебна или търговска тайна, или информация, която подтиква към безредици, е подсъдно нарушение.“

Отговорът на Хавиер Касас е категоричен - Законът за свобода на информацията в **Перу** предвижда административна и наказателна отговорност за всеки служител, работещ с класифицирана информация, който наруши задълженията си. Според Наказателния кодекс на страната, със затвор се наказва всеки, който публикува информация, класифицирана като държавна тайна. Следователно, журналистът и издателят също носят отговорност. Кога правото на достъп до информация нагледява наг ограниченията може да решава само съда. В същото време перуанският Закон за свобода на информацията определя, че информация, свързана с престъпления към човечеството, никога не може да бъде държавна тайна, както и че гадена информация се счита за държавна тайна само ако администрацията е спазила процедурата за класифициране според закона.

продължава на стр. 12

продължава от стр. 11

Краткият отговор на Рой Пелег от **Израел** е: „само лицето, което изнася информацията, носи отговорност. В този смисъл журналистите не са привилигирована група и също биха могли да бъдат поведени под отговорност. В Израел обаче няма случай, в който журналист да е бил поведен под отговорност поради разкриването на класифицирана информация. Работата на медиите е да публикуват информация, за което получават и обществена подкрепа.“

Законът за класифицираната информация в **Румъния** предвижда повеждане под отговорност само на упълномощените да работят с класифицирана информация лица. В Румъния не е имало случай, в който да се приложи на практика тази разпоредба, посочва Диана Калинеску от Румънския хелзинкски комитет.

По същия начин в **Холандия** само служителят, който е изнесъл незаконно информацията, може да бъде поведен под отговорност по силата на Наказателния кодекс, а не по Закона за тайните. Получателят на информацията не носи отговорност за публикуването ѝ. В случай, че между информатора и получателя на информацията съществуват финансови отношения обаче, и двете

лица носят отговорност и срещу тях може да бъде повдигнато обвинение.

Според **сръбския** Закон за обществена информация журналистът не е длъжен да разкрива източника на информацията, освен ако тя не е свързана с извършването или извършителя на престъпление, което подлежи на наказание от поне пет години лишаване от свобода. Това пише Тамара Лукич от *Фонд за Отворено общество*, Сърбия. В Сърбия не е приет Закон за класифицираната информация, който да регулира ограниченията в областта.

От дискусията става ясно, че Наказателният кодекс на много гържи определя изнасянето и разпространението на информация, класифицирана като гържавна тайна, като престъпление. В същото време националните закони за защита на информацията определят лицата, упълномощени да работят с нея, като носещи отговорност за неправомерното ѝ изнасяне. Различен е подходът при публикуването и разпространяването на класифицирана информация. В тези случаи важен става въпроса за обществената значимост на публикуваната информация. Обикновено съдът е този, който прави баланса между правото на обществото да знае от една страна и защитата на общественения ред и националната му сигурност от друга.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 3592) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип: Александър Кашъмов,
Антон Андонов, Гергана Жулева, Дарина
Палова, Диана Банчева, Катерина Коцева,
Кирил Терзийски, Николай Марекон, Фани
Давидова

Оформление: Николай Марекон

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия